

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU TEIKIANT INFORMACIJĄ APIE GROŽIO SALONUOSE „VIZIJA“ TEIKIAMAS PASLAUGAS TYRIMO

2018 m. spalio 30 d. Nr. (18)SI-16)SP-108
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. liepos 3 d. buvo gauta informacija, kad grožio salonas „Vizija“ (toliau vadinamas ir Grožio salonu), interneto tinklalapyje www.vizijasalonas.lt nurodydamas informaciją apie savo grožio salonuose (17 salonų Vilniuje ir 1 Kaune) teikiamas paslaugas, skirsto kirpimo paslaugas pagal kliento lytį – „moteriškas kirpimas“ ir „vyriškas kirpimas“. Minėtų paslaugų kaina visuose „Vizija“ grožio salonuose skiriasi, t. y., „moteriškas kirpimas“ yra brangesnis už „vyrišką kirpimą“.

Tokia interneto tinklalapyje www.vizijasalonas.lt nurodyta informacija apie teikiamas paslaugas galimai pažeidžia įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatas.

Interneto domenų administravimo sistemos duomenimis, interneto tinklalapio www.vizijasalonas.lt domeno turėtojas yra UAB „Rojumis“ (toliau vadinama ir Bendrove).

Lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi, pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto pažeidimo. Pagal šį punktą, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo, suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2018 m. liepos 5 d. raštu Nr. (18)SI-16)S-384 (išsiųsta elektroniniu paštu info@burzua.lt) lygių galimybių kontrolierė kreipėsi į Bendrovės vadovą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar kirpimo paslaugos vyrams ir moterims grožio

salonuose „Vizija“ teikiamos skirtingomis kainomis; jei taip – dėl kokių priežasčių; kuo skiriasi paslaugos „vyriškas kirpimas“ ir „moteriškas kirpimas“; kokiais kriterijais remiantis nustatomos kirpimo paslaugų kainos. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2018 m. rugpjūčio 1 d. raštu Nr. (18)SI-16)S-448 (išsiųsta paštu: P. Žadeikos g. 4, Vilnius) lygių galimybių kontrolierė kreipėsi į Bendrovės vadovą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, kas nustato paslaugų kainas grožio salonuose „Vizija“; jei tai daro ne UAB „Rojumis“, ar sudaromi rašytiniai arba žodiniai susitarimai tarp paslaugų teikėjų ir UAB „Rojumis“ dėl teikiamų paslaugų ir jų kainų; buvo paprašyta pridėti tokių susitarimų kopijas; paprašyta paaiškinti, ar kirpimo paslaugos vyrams ir moterims grožio salonuose „Vizija“ teikiamos skirtingomis kainomis; jei taip – dėl kokių priežasčių; kuo skiriasi paslaugos „vyriškas kirpimas“ ir „moteriškas kirpimas“; kokiais kriterijais remiantis nustatomos kirpimo paslaugų kainos. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu. 2018 m. rugsėjo 6 d. šis raštas buvo pakartotinai išsiųstas registruotu paštu dviem adresais: P. Žadeikos g. 4 (Vilnius) ir Žirmūnų g. 136-2 (Vilnius).

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2018 m. rugsėjo 25 d. raštu Nr. (18)SI-16)S-551 (išsiųsta registruotu paštu: P. Žadeikos g. 4 (Vilnius) ir Žirmūnų g. 136-2 (Vilnius)) lygių galimybių kontrolierė kreipėsi į Bendrovės vadovą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, kokia veikla užsiima UAB „Rojumis“; kas ir kieno nurodymu interneto tinklalapyje www.vizijasalonas.lt skelbia informaciją apie grožio salonų „Vizija“ teikiamas paslaugas ir jų kainas; kas ir kieno nurodymu publikuoja išorines reklamas, kuriose skelbiama informacija apie grožio salonų „Vizija“ teikiamas paslaugas ir jų kainas, ant grožio salonų „Vizija“ patalpų langų stiklų ir / arba stendų; kokie teisiniai santykiai sieja UAB „Rojumis“ su grožio salonuose „Vizija“ dirbančiais kirpėjais; buvo paprašyta pateikti sutarčių, sudarytų tarp UAB „Rojumis“ ir grožio salone „Vizija“, esančiame Bieliūnų g. 1 (Vilnius), dirbančių kirpėjų, kopijas. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 28 straipsnio 2 dalimi, lygių galimybių kontrolierė 2018 m. spalio 2 d. sprendimu pratęsė tyrimo Nr. (18)SI-16 terminą iki 2018 m. lapkričio 3 d.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Į Tarnybos siųstus raštus Nr. (18)SI-16)S-384, Nr. (18)SI-16)S-448, Nr. (18)SI-16)S-551 atsakymai nebuvo gauti. Telefonu (+370 656 30 646) susiekus su Bendrovės vadovu J. M. (2018 m. rugsėjo

21 d. tarnybinis raštas Nr. (18)SI-16)G-718), J. M. paaiškino, kad neatsakė į raštus Nr. (18)SI-16)S-384, Nr. (18)SI-16)S-448, nes klausimai nėra susiję su Bendrove. Kaip pabrėžė J. M., Bendrovė grožio paslaugų neteikia, kirpėjai, dirbantys grožio salonuose „Vizija“, nuomojasi patalpas iš Bendrovės, patys nustato kainas ir teikiamas paslaugas. J. M. telefonu pasakė, kad nesutinka pateikti šios informacijos atsakydamas į Tarnybos raštus. Dėl papildomų klausimų prašė kreiptis oficialiu raštu.

Sprendimo surašymo dieną (2018 m. spalio 19 d.) interneto tinklalapyje www.vizijasalonas.lt kirpimo paslaugų kainos nebėra pateikiamos pagal kliento lytį, t. y. vietoj buvusių paslaugų, nurodomos naujos – „kirpimas“ (nuo 5 iki 12 Eur priklausomai nuo paslaugų teikimo vietos) ir „modelinis kirpimas“ (nuo 6 iki 15 Eur priklausomai nuo paslaugų teikimo vietos).

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar grožio salonai „Vizija“ (UAB „Rojumis“), interneto tinklalapyje www.vizijasalonas.lt skelbdami informaciją apie savo teikiamas paslaugas ir nurodydami skirtingas kirpimo kainas pagal kliento lytį, nepažeidžia Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto nuostatų, pagal kurias, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje lyčių lygybei yra skiriamas ypatingas dėmesys.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje teigiama, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teise būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių

nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Tiriamu atveju Grožio salono interneto tinklalapyje www.vizijasalonas.lt publikuojamos grožio salonų (iš viso 17 salonų Vilniuje ir 1 Kaune) kirpimo paslaugų kainos, kurios išskiriamos pagal kliento lytį – „moteriškas kirpimas“ ir „vyriškas kirpimas“. Kirpimo paslaugų kainos skirtinguose grožio salonuose skiriasi, bet paslauga „moteriškas kirpimas“ (nuo 6 iki 15 Eur) visada kainuoja daugiau nei paslauga „vyriškas kirpimas“ (nuo 5 iki 12 Eur). Kadangi Bendrovė nepateikė atsakymo, kuo skiriasi paslauga „vyriškas kirpimas“ ir „moteriškas kirpimas“ ir dėl kokių priežasčių šių paslaugų kainos skiriasi, remiantis pateikta medžiaga darytina išvada, kad Grožio salone vyrams ir moterims taikomos skirtingos kainos už kirpimo paslaugas.

Pabrėžtina, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto nuostatose įtvirtinta, jog prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. Pagal to paties įstatymo 13 straipsnio 2 punktą, pažeidimu vartotojų teisių apsaugos srityje laikomi tokie veiksmai, kai informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Atkreiptinas dėmesys, kad tiek vyrai, tiek moterys gali turėti tokio paties ilgio plaukus, norėti tokių pačių ar panašių paslaugų (pavyzdžiui, trumpų plaukų šukuosenos), taigi paslaugų kainų nustatymas pagal lytį (skirtingos kainos už tokias pačias ar panašias paslaugas) negali būti laikomas tiksliu ir pakankamai aiškiu vartotojui. Taip pat svarbu pabrėžti, kad kiekvienos moters (arba vyro) kirpimas galėtų būti laikomas „moterišku“ (arba „vyrišku“) kirpimu, įprasta, kad „moteriškas“ reiškia – skirtas moterims, o „vyriškas“ reiškia – skirtas vyrams. Remiantis Lietuvių kalbos žodynu (prieiga internetu per interneto tinklalapį www.lkz.lt), žodžio „moteriškas“ reikšmė yra „priklausantis moterims, moters“ arba „toks kaip moters,

moteriai būdingas“, o žodžio „vyriškas“ reikšmė yra „priklausantis vyrams, jų lyčiai“ arba „toks kaip vyro, būdingas, tinkamas vyrui“. Kadangi kiekviena moteris yra savitai moteriška, o kiekvienas vyras yra savitai vyriškas, paslaugos apibūdinimas kaip „moteriškos“ arba „vyriškos“ suponuoja, kad paslauga skirta būtent tos lyties asmenims.

Tai, jog moterų ir vyrų fiziologija skirtinga, nesudaro pagrindo nustatyti skirtingas kainas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas (už sveikatos paslaugas, pvz.: dantų gydymą, vyrai nemoka pigiau nei moterys, kaina nustatoma atsižvelgiant į paslaugų pobūdį). Toks paslaugų kainų diferencijavimas gali būti suprantamas kaip privilegijų teikimas vienai lyčiai, t. y., kirpimo atveju moterys patenka į mažiau palankią padėtį, nes joms kirpimo paslaugos teikiamos didesnėmis kainomis. Rekomenduotina paslaugų kainas nustatyti pagal objektyvius kriterijus – paslaugos teikimo trukmę, norimos paslaugos pobūdį ir (arba) sudėtingumą, kliento plaukų ilgį, kirpėjo kvalifikaciją ir pan.

Pažymėtina, jog Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 1 punkte numatyta, kad prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo visiems vartotojams, nesvarbu, kokia jų lytis, taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas. Tokių pačių ir vienodos vertės paslaugų teikimas skirtingomis sąlygomis (pavyzdžiui, skirtingomis kainomis) priklausomai nuo lyties yra laikomas tiesiogine diskriminacija lyties pagrindu. Kadangi Bendrovė nepateikė atsakymų į užduotus klausimus dėl teikiamų paslaugų, tyrimo metu nebuvo įmanoma nustatyti, ar vyrams ir moterims tokios pačios paslaugos buvo teikiamos skirtingomis kainomis, taigi trūksta objektyvių duomenų įžvelgti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 1 punkte numatytos pareigos pažeidimą. Konstatuotina, kad šiuo atveju įžvelgtinas tik Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkte nustatytos pareigos pažeidimas – dėl skleidžiamos informacijos apie paslaugas formuojamos nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą ir asmenys tiesiogiai diskriminuojami dėl jų lyties.

Pažymėtina, kad, remiantis Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio nuostatomis, teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas. Nagrinėjamu atveju skundžiamas asmuo, t. y., Bendrovė, nepateikė savo atsakymų į Tarnybos užduotus klausimus ir nepagrindė, kodėl taikomos nurodytos kirpimo

kainos, skirstomos pagal kliento lytį, taigi neįvykdė Lygių galimybių įstatyme įtvirtintos įrodinėjimo pareigos. Nors telefonu Bendrovės vadovas J. M. teigė, kad Bendrovė grožio paslaugų neteikia, o tik suteikia patalpas kirpėjams, kurie patys nustato savo paslaugų kainas, to nepagrindė jokiais dokumentais, kurių prašė Tarnyba. Be to, interneto tinklalapio www.vizijasalonas.lt domenas priklauso Bendrovei, taigi būtent Bendrovė šiuo atveju laikytina atsakinga už asmenis dėl jų lyties diskriminuojančios informacijos (paslaugų kainynų) paskelbimą viešai.

Atkreiptinas dėmesys, kad sprendimo surašymo dieną (2018 m. spalio 19 d.) kirpimo paslaugų kainos interneto tinklalapyje www.vizijasalonas.lt pateikiamos nepriklausomai nuo kliento lyties, t. y., paslaugos įvardijamos kaip „kirpimas“ ir „modelinis kirpimas“ (pagal paslaugos pobūdį).

Konstatuotina, kad Bendrovė, publikuodama interneto tinklalapyje www.vizijasalonas.lt skirtingas kirpimo paslaugų kainas pagal kliento lytį (skirtingos kainos vyrams ir moterims), o ne remiantis objektyviais kriterijais (plaukų ilgis, sunaudotų priemonių kiekis, paslaugos teikimo trukmė, specialisto kvalifikacija, paslaugos pobūdis), formavo visuomenės nuostatas, kad viena lytis yra pranašesnė už kitą (jos atstovui taikoma mažesnė kaina), ir taip asmenys buvo diskriminuojami dėl lyties. Tokiais veiksmais Bendrovė padarė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 straipsnio 2 punkte įtvirtintą pažeidimą.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsniu, Lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 15 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti UAB „Rojumis“ vadovą dėl padaryto Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 straipsnio 2 punkte įtvirtinto pažeidimo.
2. Su sprendimu supažindinti UAB „Rojumis“ vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė